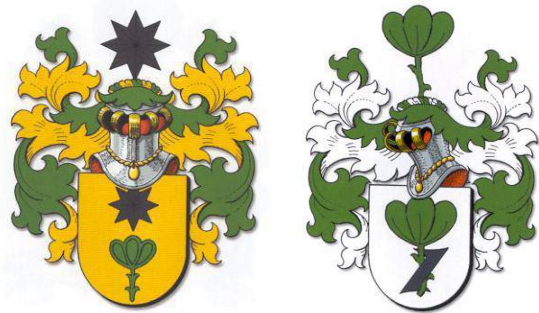

Heraldisch Tijdschrift 13 (2007): 18-21. **Met toevoegingen uit 2015.**

Het merkwaardige stuk in het wapen Imminck/Immink

Anton C. Zeven

Sleutelwoorden: wapen Immink, wapenstuk.

Wapen Immin(c)k

Bron: Repertorium Familiewapens (zie beneden).

Misschien is in Twente of de Achterhoek nog het basis-familiehandmerk te vinden.

Aanleiding

Door een, ofschoon slechte zegelafdruk in het Gemeente-archief van Wageningen, werd mijn aandacht gevestigd op het wapen Immink (afb. 1). Dit zegel is van C.B. Immink, de adjoint van de Maire van Oosterbeek, en afgedrukt in Renkum op 15 maart 1811. Het stempel werd ook door G. Wessels uit Wageningen gebruikt, toen hij samen met vermoedelijk dezelfde Immink te Zutphen op ca 3 maart 1798 verbleef en naar de magistraat Wageningen

Afb. 1. Zegel afgedrukt door C.B. Immink, Adjoint van de Maire van Oosterbeek., Renkum 15 maart 1811. Gem.-Arch., Wageningen Oud-archief 1250.

Afb. 2. Zegel afgedrukt door G. Wessels tijdens zijn verblijf in Zutphen, ca 3 maart 1798. Gem.-Arch. Wageningen, Oud-Archief 188. Foto ACZ 23.09.

Foto ACZ 38.28.

rapporteerde. Hij meldt op die dag o.a. dat de *burger Immink vertrekt heeden*. Twee maanden eerder, op 17 januari 1798, had Wessels ook al van dit stempel gebruik gemaakt (afb. 2). Klaarblijkelijk leende hij het stempel van (C.B.?) Immink. Na het vertrek van Immink gebruikte hij een ander stempel (Zeven, 2006). C.B. Immink zal vermoedelijk Christianus Bernardus Immink zijn, die te Renkum geboren was op 7 maart 1749, aldaar ontvanger werd en er op 4 december 1836 overleed (L, 1937). Hij was in de Bataafs-Franse tijd ook adjunct-burgemeester van Oosterbeek.

Bij het doornemen van de ‘Onbekende zegels’ in de collectie zegelafdrukken van de NGV te Weesp vond ik een soortgelijke zegelafdruk (afb. 3), dat ik met behulp van de boven afgebeelde zegelafdrukken (afb. 1 en 2) 23.09 en 38.28) als het wapen Immink identificeerde (Zeven & Dingemans, 2006). Het wapen kan beschreven worden als: in goud een merkwaardig stuk, vergezeld in het schildhoofd van een achtpuntige ster. Helmteken: de ster van het schild tussen een vlucht. Het merkwaardige stuk wordt beschreven als drie aaneengesloten lussen, aan de voet samenkomende in een verticale steel. De steel in het wapen van C.B. Immink is beladen met twee horizontaal geplaatste weerhaken, waarbij de bovenste langer is dan de onderste. In het NGV-zegel nr 17345 zijn deze weerhaken verworpen tot een langwerpige knop, die links en rechts van de steel zijn geplaatst.

Onbekend 17345-DIV
Immink

Afb. 3. Zegel Immink. Coll. NGV, nr. 18345. Foto W.H. Dingemans.

J.B. Rietstap

In het *Armorial Général* van Rietstap (1884/1887) vinden wij de oudste beschrijvingen van het Imminck/Immink wapen als

- Imminck (*Holl.*) – *argent à une tulipe le pied percé d’une flèche, ailée en fasce, la pointe à sinople; le tout de sable*, d.i. van zilver een tulp(enbloem) met de steel doorboord door een horizontaal geplaatste gevederde of gevleugelde pijl met de punt naar links, alles zwart.
- Immink (*Holl.*) - *d’or à une étoile (8) de sable en chef et un trèfle de sinople en pointe, Bourlet de sinople et d’or. Cimièrre : une étoile (8) de sable. L. d’or et de sinople*, d.i. van goud een zwarte achtpuntige ster in het schildhoofd en een groen klaverblad in de schildpunt. Helm- en dekkleden groen, gevoerd van goud. Helmteken: de ster van het schild.

Ik heb nog een derde franse beschrijving: *d’argent, à un trèfle de sinople, la tige passant dans un crampon de sable en forme de Z, posé en barre*, d.i. van zilver een groen klaverblad, waarvan de steel beladen is met een zwarte haak in de vorm van een Z. Ik kan de bron niet meer terugvinden, maar de franse tekst wijst op Rietstap.

Rietstap beschrijft het wapenstuk als een tulpenbloem en als een klaverblad. Eventuele afbeeldingen in zijn werken heb ik niet nagegaan.

R.T. Muschart

R.T. Muschart (coll. Muschart, CBG, Den Haag) codeerde de verschillende wapen : 1. klaverblad, 2. handmerk, 3. bijzondere figuur of voorwerp, 4. gedeeld, 5. ster. Hij refereert naar de wapenbeschrijvingen gegeven door Schouten (1913), die zijn bronnen Rietstap en Vorsterman van Oyen aanvult met een verwijzing naar een 'cachet', maar deze niet beschrijft. Klaarblijkelijk is het wapen op het cachet, waarmee of een zegelstempel of een zegelafdruk bedoeld wordt, identiek aan de toen bekende wapenbeschrijving. Wel met het verschil dat Schouten de ster zespuntig noemt. Dit moet een vergissing zijn.

Muschart geeft nog andere wapenbeschrijvingen:

- een klaverblad vergezeld van de hoofdletter Z over de steel heengaand (19de eeuwse lakafdruk in coll. Koninklijk Oudheidkundig Genootschap 1928 te Amsterdam);
- beneden een groene klaverblad, boven een zwarte achtpuntige ster. Helmtaken: de ster (Stam- en Wapenboek, en Rietstap).
- in goud een bijzonder voorwerp, vergezeld van een kleine ster. Helmtaken: een kleine zwevende ster (lakzegel Archief van het Scholtampt Zutphen).

In een artikel in De Nederlandsche Leeuw besteedt Muschart (1937) aandacht aan het Immink-wapen. Hij concludeert dat het *voor velen een struikelblok* is en dat hoe men *uit dezen chaos wijs kan worden*. *Ik (Muschart) zie er geen kans toe*. En dat geldt ook voor de beschrijving van het wapenstuk. Hij geeft daarom een tekening van dit wapenstuk (afb. 4) dat hij vond op het beschadigde zegel van de Gelderse leenman Berent Imminck Senior, Gendringen, 6-6-1709 (Volmachten der Gelderse Leenkamer) en dat van Wardenirus Imminck, Den Haag 25-6-1795. De twee weerhaken zijn even lang. Dit zal het door hem gecodeerde handmerk zijn.

Afb. 4. Tekening van het wapenstuk Immink, door R.T. Muschart.

Daarnaast is het zegel van Wardenirus verrijkt met een gestippeld (goud) veld en de ster in het schildhoofd, zoals we dat ook zien in afb. 2 en 3.

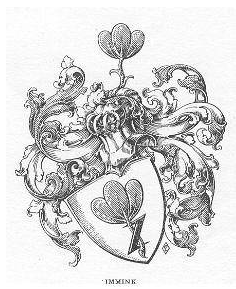
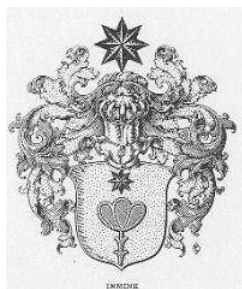
Nederlandsch Patriciaat

In 1943 publiceerde J. L. (1943) in het Nederlandsche Patriciaat over de twee geslachten Immin(c)k. Hij opent met het moeilijk te beschrijven wapenstuk, dat aan Muschart ontleend zal zijn (afb. 5):

Afb. 5. Wapen Immink (Bron: Ned. Patriciaat 1943).

Tevens nam hij in zijn publicatie twee afbeeldingen (afb. 6 en 7) van het Immink-wapen op: in goud een groene bloemvormige figuur, bestaande uit 3 lussen en een bebladerde steel, in het schildhoofd vergezeld van een verhoogde zwarte achtpuntige ster. Helmteken: de ster van het schild. Dekkleden: goud en groen. De sterren zijn achtpuntig. Het is onduidelijk wat er met de steel gebeurd is. De uitsteeksels lijken niet op weerhaken. Verder ontbreken in de tweede wapentekening de sterren in het schild en als helmteken. De schrijver vult aan dat er in verschillende familietakken variaties op bovenstaande beschrijving voorkomen. Deze zijn: bloemvormige figuur, klaverblad, tulp(ebloem), in zilver zonder ster, over de steel een Z of een pijl. De Z wordt ook beschreven als een haak.

Afb. 6 en 7. Twee versies van het wapen (Ned. Patriciaat, 1943).

De NGV-zegelcollectie

Boven is reeds een zegel 17345 uit de zegelcollectie van het NGV afgebeeld. Naast dit zegel bevinden zich nog twee andere zegels Immink in de collectie. Alle drie zegels zijn door Willem H. Dingemans gefotografeerd.

Immink 17924-NGV

Immink 17925-NGV

Afb. 8 en 9. Twee zegels Immink in de zegelcollectie van de NGV nrs. 17924 en 17925.

Zegel nr 17924 (afb. 8) toont een klaverblad met een Z op de steel en als helmteken een klaverblad. Zegel nr 17925 (afb. 9) laat ook een klaverblad zien, de steel is echter onbeladen, terwijl het helmteken beperkt is tot een vlucht.

Centraal Bureau voor Genealogie-CBG

Het CBG-heraldische databank geeft (op 22-1-2007) de wapenbeschrijvingen
 - :in goud een groen klaverblad, vergezeld boven van een achtpuntige zwarte ster,

- in zilver een groen klaverblad, vergezeld van een iets naar schuinlinks hellende zwarte weerhaak gaande over de steel,
  - in goud een groen figuur in de vorm van drie ronde bladvormige aaneengesloten lussen op een steel, waarvan het benedenste haakvormig naar links is omgebogen, en waarover twee liggende weerhaken heengaan,
  - in goud een groene figuur in de vorm van een driebladige bloem, op een gebladerde steel, boven vergezeld van een achtpuntige zwarte ster,
  - in goud een groene bloem met steel, over de steel gaande een zwarte hoofdletter Z.
- De CBG-zegelbank toont een kruisboog (lakzegel CBG-I-2367, dit wapen wordt hier niet verder behandeld).

Repertorium familiewapens

ten Houte de Lange (2001) beeldt twee wapens Immink in kleur af (afb. 10 en 11). Beide wapens komen zowel in het Eerste geslacht Immink als in het Tweede voor. Deze zijn gebaseerd op de beschrijvingen in en afbeeldingen in het Nederlands Patriciaat (zie boven). In deze publicatie worden geen wapenbeschrijvingen gegeven, dus ook niet voor de steel van

Immink (eerste en tweede geslacht)

Immink (eerste en tweede geslacht)

Afb. 10 en 11. Twee wapens Immink (Bron: Repertorium Familiewapens, 2001).

beide wapenstukken en van het helmteken. In afb. 11 is de Z veranderd in een weerhaak. Deze is verticaal geplaatst en is aan de steel bevestigd door de weerhaakjes, die achter de steel gaan.

Conclusies

Het wapenstuk, dat beschreven wordt als drie aaneengesloten lussen of (tulpe)bloem is waarschijnlijk een verkeerde interpretatie van het oorspronkelijke wapenfiguur, die als volgt kan worden omschreven: drie ronde aaneengesloten lussen samenkomende op een verticaal geplaatste steel, en waarvan het benedeneinde van de steel haakvormig naar links is omgebogen. Hoewel ronde lijnen in handmerken weinig voorkomen kan het wapenstuk van oorsprong een handmerk zijn. Aan het basis-familiehandmerk werden door individuele familieleden tekenjes toegevoegd om het merk persoonlijk te maken. Dergelijke tekenjes kunnen een weerhaak, een Z, of twee liggende weerhaken zijn. Toen het handmerk in het familiewapen was opgenomen werden de bovengenoemde aanvullende tekenjes ook overgenomen. Tevens werd op een bepaald moment de achtpuntige ster toegevoegd, en uiteraard de stekels? aan de steel.

Sommige heraldici meenden - door gebrek aan plantkundige kennis - in de figuur een tulp(enbloem) te zien.

Wanneer men over een tulp(enbloem) of driebladige bloem spreekt, dan bedoelt men een bloem in zijaanzicht. Dit kan betekenen, dat twee bloembladen niet te zien zijn.

In een later stadium begrepen sommige wapenvoerders het handmerk niet meer en veranderden zij het in een klaverblad.

Dat zowel het eerste als het tweede geslacht Immink van bovenbeschreven zegels en wapens gebruikten komt ook bij andere geslachten voor. In het Immink-geval zullen beide geslachten in verschillende periode een erf Imminck hebben bewoond en aan dit erf zijn naam hebben ontleend. Hekket (1975) noemt erven Immink. te Delden, Markelo, Quendorf, Zeddum, Ommen en Laren (Gld). Aangezien de oudste Immink genoemd in het Ned. Patriciaat in Gendringen werkzaam was lijkt het erop dat de besproken wapenvoerende Immink-families van het nabijgelegen erf in Zeddum herkomstig zijn.

In een later stadium begrepen sommige wapenvoerders het handmerk niet meer en veranderden zij het in een klaverblad.

Ik vond geen afbeelding waarop de steel met een gevleugelde pijl doorboord is.

Bronnen

- Hekket, B.J. 1975. Oost-Nederlandse familienamen: hun ontstaan en hun betekenis. Enschede.181p.
- ten Houte de Lange, C.E.G.. 2001. Repertorium familiewapens van bekende Nederlandse geslachten. 's-Gravenhage/Rotterdam.
- L., J. 1943. Immink. Nederlandsche Patriciaat 29: 144-191.
- Muschart, R.T.. 1937. Onjuistheden in het Armorial Général van J.B. Rietstap. De Nederlandsche Leeuw: 409-410.
- Rietstap, J.B. 1884-1887. Armorial général. Gouda.
- Schouten, H.J. 1913. Aanvullingen en verbeteringen op Rietstap's 'Armorial Générale', 2e druk. De Navorscher 62: 207-213.
- Zeven, A.C. 2006. Persoonlijke was- en lakzegels in het Gemeente-Archief van Wageningen. Wageningen. 374p.
- **Zeven, A.C. 2012. CD-Wapenboek Ver. Veluwse Geslachten.**
- Zeven, A.C. & W.H. Dingemans. 2006. Identificatie van onbekende wapenzegels in de zegelcollectie van de NGV, deel 1. Heraldisch Tijdschrift 12: 25-27.